

Historie – Etape 2

Historiebrug i et forløb om barndom

UC Syd, Haderlev

Julie Lærke Juul
Forår - 2024

Indholdsfortegnelse

Indledning med mit undersøgelsesspørgsmål	2
Afgrænsning	3
Historisk indhold.....	3
Historiedidaktik	6
Metode.....	7
Præsentation af undervisningsforløb	7
Analyse	8
Diskussion.....	11
Konklusion.....	12
Referencer.....	12
Bilag.....	13
Observationsskemaer	13
Opgaveark til forløbet	19
Bilag 1	19
Elevudsagn ved klassesamtaler	20
Bilag 2	20
Elevprodukter.....	21
Bilag 3 – uddrag af et interview.....	21
Bilag 4 – uddrag af fremførelser/produktioner	22

Indledning med mit undersøgelsesspørgsmål

Den 3. oktober 2023 afholder vores nuværende statsminister Mette Frederiksen sin åbningstale efter Folketingets sommerferie. Mette Frederiksen belyser politiske standpunkter for regeringen, og her sættes der efterfølgende en debat i gang for den politiske dagsorden for det politiske år på Christiansborg.

Mette Frederiksen fortæller blandt andet følgende fortælling i sin åbningstale:

"Hvordan vi sikrer mere ro i klasserne. Børn, der kan tage ansvar og løse problemer selv.

Det er noget, vi alle bør forholde os til. Også helt lokalt i skolebestyrelserne.

På samme vis, som I mange steder har taget diskussionen om, hvor meget skærmen skal fylde i børn og unges liv. Hvor afhængige de er blevet af deres mobiltelefoner.

Mange steder er der nu indført skærmregler. Eller man har helt forbudt brugen af mobiltelefoner i skoletiden. Og forholdt sig kritisk til, om så stor en del af undervisningen behøver foregå bag en skærm.

Tak for det. Lad os få endnu flere skoler, hvor legen igen fylder. Hvor børnene er mere ude. Nok den billigste og klogeste måde at skabe mere trivsel (Frederiksen, 2024)."

Det er ikke første gang, at børn tages op i den politiske debat, og det er ikke første gang, at der fra politisk side vil ydes indflydelse på børns barndom. Mette Frederiksen lægger vægt på, at alle har et ansvar for at sikre børns bedste barndom, og hvordan teknologi har taget overhånd i forhold til børns trivsel. På et tidspunkt i talen tager hun udgangspunkt i sin egen barndoms fortælling for at sammenligne den med nutidens fortælling (Frederiksen, 2024). Helle Juhl skriver i sin bog "Barndommens Land – Danmarkshistorie i børnehøjde, at "den gode barndom er og bliver en evig udfordring. Hvor det 20. århundredes forældre og børnesagkyndige lagde sig i selen for at give børn tid til at være børn, er udfordringen i dag at give forældrene tid til, eller måske snarere få dem til at bruge tid på børnene (Juhl, 2013)."

Mette Frederiksens åbningstale og Mette Juhls udsagn fortæller os, at samfundsvilkår og politiske interesser har udviklet og formet barndommen gennem tiden. I det historiske perspektiv er de udfordringer og diskussioner, vi har i dag, lig med mange af de diskussioner og udfordringer, der har optrådt i debatterne førhen.

I forbindelse med min planlægning af undersøgelsen havde jeg et møde med klassernes historielærere. Læreren foreslog, at temaet blev *Skolen gennem tiden*, og i mine overvejelser om forløbet og temaet kom jeg nærmere, at jeg på baggrund af den politiske debat ville brede det ud til *Barndommen gennem tiden*. Eleverne ville få mulighed for at undersøge historien omkring skolen, fritiden og hjemmet. Jeg formulerede derfor følgende undersøgelsesspørgsmål:

Hvordan kan der planlægges, gennemføres og evalueres et forløb om barndommens udvikling med henblik på at få eleverne til at forstå og anvende historiebrug i en 3. klasse?

Afgrænsning

I afsnittet vil jeg afgrænse min undersøgelse ud fra mit fokus i undersøgelsen, hvilket er historiebrug, og jeg vil sætte mit undersøgelsesspørgsmål i forhold til Fagformål og Fælles Mål for historie.

Hvis undersøgelsen havde taget udgangspunkt i temaet *Skolen gennem tiden*, så ville eleverne få en masse viden om skolens ændring gennem tiden. Skolen har hele tiden udviklet og ændret sig pga. samfundsmæssige og politiske vilkår. Derimod vil *Barndommen gennem tiden* få flere perspektiver på børns liv gennem tiden. Det er skolegangen, fritiden, hjemmet og samfundet. Samtidig er den politiske debat og børn og barndom med til at give et bredere perspektiv om børns liv gennem tiden.

I Fagformål for historie står der følgende:

Stk. 2. *Eleverne skal arbejde analytisk og vurderende med historiske sammenhænge og problemstillinger for at udbygge deres forståelse af menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne og opnå indsigt i kontinuitet og forandring (Kvalitet, 2024).*

I Fælles Mål efter 4. klassetrin står der følgende:

- *Eleven kan fortælle om, hvordan mennesker er påvirket af og bruger historie.*
- *Eleven kan opnå viden om historie gennem brug af historiske scenarier.*
- *Eleven kan bruge digitale medier og andre udtryksformer som kilder til at beskrive fortiden (Undervisningsministeriet, 2024)*

I undersøgelsesspørgsmålet er det historiedidaktiske fokus historiebrug, og dokumentarserien er en læremiddel i forløbet i undersøgelsen, hvor dokumentarens fortidige hændelser vil være fortællinger til eleverne. Eleverne skal arbejde med historiebrug og derved udvikle en kildekritisk analytisk og vurderende tilgang til historie. Derudover skal de selv være med til at skabe historiebrug ved at forberede og gennemføre et interview. Derved vil der komme flere perspektiver på historiebrug. Ligesom Mette Frederiksen og andre politikeres måde at bruge fortællinger fra fortiden til at fremhæve særlige pointer til deres politiske formål.

Der vil være en fælles problemstilling, der er med til at udvikle elevernes evne til at forstå tidlige tiders vilkår i barndommen, og den forandring eller kontinuitet, der er sket ved at bruge historien. Sidst i forløbet skal de vise deres egne tolkninger ved deres historiebrug gennem forløbet.

Historisk indhold

I afsnittet vil jeg komme ind på det historiske indhold i min undersøgelse. Det vil starte med et overordnet overblik, hvorefter jeg vil dukke ned i et specifikt årti. Fremgangsmåden er valgt på baggrund af omfanget ved en redegørelse på 7 årtiersMe barndom.

Det historiske indhold i undersøgelsen er delt i årtier, da klassen deles i fire hold, hvor hvert hold får følgende årtier:

- Hold 1: år 1940-1950
- Hold 2: år 1950-1960
- Hold 3: år 1970-1980
- Hold 4: år 1990-1999

Barndommen har gennem tiden udviklet og forandret sig. I 1940'erne var barndommen præget af krig og fattigdom. I familier oplevede man, at faren var nødt til at have mere end et arbejde for at kunne forsørge familien. Moren gik hjemme, og det var almindeligt helt op til 1990'erne. Samtidig skete der i efterkrigstiden en stor udvikling i samfundet, hvor blandt andet teknologien fik en langt større indflydelse. Fjernsynet kom ind i stuerne, og det udviklede sig hurtigt fra ét program om dagen til flere programmer hver dag. De fleste børn fra 1990'erne vil huske, hvordan teknologien fik udviklet mobiltelefonen, walk-man, gameboy og computerspil. Børn har i tidlige tiders Danmark aldrig været ret meget alene. De har enten været i skole, arbejdet hjemme, været med deres søskende og mor, mens faren arbejdede eller også selv været i arbejde. Det var en selvfølge at søskende passede på hinanden, og det var ikke et arbejde, at hjælpe derhjemme, men mere en oplæring. I dag er det vigtigt for den politiske debat og for samfundets diskurs, at børn får lov til at være børn. Dog er det tydeligt i dag, at børns barndom påvirkes af input fra de medier, de i dag bevæger sig rundt på.

Der er med historisk perspektiv sket forandringer, og der er også kontinuitet. Verden globalt har påvirket økonomi og levevilkår i samfundet, der har gjort, at familier er blevet påvirket. Det har gjort, at barndommen har måtte ændre sin form. Alligevel viser flere beretninger op gennem tiden, at barndommen har sin kontinuitet i legen. Helle Juhl fortæller i sin bog *"Barndommens Land"*, at *"selvom bedstemor og oldefar var ringere stillet socialt og materielt, lignede deres tilgang til verden nutidens børns. Også de legede sig voksenlivet til ved ligesom forsiddens firserbørn at spæne tagfat, pusle dukker og udkæmpe drabelige indianerkampe. På tværs af indsatser, reformer og velfærdsudvikling finder fantasien og legen sine egne veje..."* (Juhl, 2013). Uddraget fra bogen kan perspektiveres til tidlige tiders arbejde på at lade børn være børn. I efterkrigstidens nye generationer kom der flere rettigheder og bedre opvækstrammer. Hvor vi fra 1990'erne og frem til i dag har fået FN's børnekonvention for at kvalificere børns rettigheder. På politisk side har man gennem årene indført forskellige love for at opretholde børns barndom uden svigt og fattigdom (Juhl, 2013).

Jeg vil gå fra et mere generelt perspektiv til et mere specifikt perspektiv på barndommen gennem tiden, og det vil jeg ved at give en historisk redegørelse for barndommen i 1950'erne og op i starten og 1960'erne.

Efterkrigstiden var en hård periode for Danmark. Det var ikke lutter lagkage, og Storm P. er kendt for følgende citat i den periode: "Nu fik vi endelig fred. Nu mangler vi bare ro." Det tog tid at genopbygge og udvikle samfundet, og der var stadig rationering på mange råvarer. I børneperspektivet var der i byerne beskidte baggårde, hvor de voksne hurtigt blev sure, hvis der blev leget eller larmet for meget. Lejlighederne var nedslidte, og det var normalen, at familier med mange børn var bosat i toværelses (Kemp, 1997). På grund af de levevilkår, der var i byerne, valgte

man at give børn gratis togbilletter hen over sommeren, så de kunne komme til landet for en dag, så fik de friskluft, og de kunne hjælpe i marken.

Egon Clausen fortæller i dokumentaren *100 års barndom: 1950-1960*, at han boede på landet i sin barndom. Der var stor forskel på at være barn i byen og være barn på landet. Han skulle tidligt op hver dag og hjælpe sine forældre på gården. I hverdagene skulle han nå at malke køer inden, han mødte i skole, og når han kom hjem fra skole, så skulle han fortsætte med at arbejde (Kemp, 1997). Der blev dannet foreninger, hvor familier, børn som voksne, mødtes og spillede bold eller lavede gymnastik. I Egon Clausens beretning, i dokumentaren, får man indtrykket af en barndom, der er præget af arbejde, slid og slæb, men alligevel nævnes der foreninger med boldspil og lignende, hvor der som i Helle Juhls beskrivelse, stadig er plads til at lege og begå sig socialt med andre børn.

I løbet af 1950'erne kom der fra politisk side en beslutning om at nedlægge de små lokale skoler, og lave nye store centralskoler. Det gjorde, at børnene på landet kunne komme i skole hver dag i stedet for hver anden dag. Der var brug for i samfundet, at børnene lærte mere, fik flere bøger og blev bedre forberedt til fremtidens samfund. Kirsten Thorup var en af de børn, der oplevede sammenlægningen, og hun beskriver det i dokumentaren som en stor omvæltning fra landskolen. Det følte som en kaserne, hvor der var mange børn. I starten var mange nervøse for den store klokke, der skulle ringe eleverne ind. Når det ringede, skulle eleverne stille sig på række klassevis og vente på, at læreren kom og hentede dem i skolegården. Det var udenadslære, og karaktererne havde stor betydning for ens fremtidige muligheder. Det var allerede i femte klasse, at der var optagelsesprøver til mellemskolen, og det gjorde mange nervøse (Kemp, 1997). Hun nævner senere i sin fortælling, at der var mange praktiske fag i mellemskolen, og det hjalp dem, der havde svært ved at skrive og regne. Mette Frederiksen nævner ligeledes i sin åbningstale d. 3. okt. 2023, at der skal flere timer ind i skolen, hvor eleverne kan være praktiske. De skal have lov til at bruge deres hænder mere, og det skal sikre en større trivsel blandt eleverne rundt om i landet. Tidligere tiders historie bliver en særlig pointe i den politiske debat for fremtidens skole.

I fortællingerne i dokumentaren fortælles der, hvordan samfundet hurtigt udvikler sig i slutningen af 1950'erne. USA hjælpepakke sætter gang i hjulene i samfundet. På landet overtager traktoren markarbejdet, så både heste og børn bliver overflødige. Flere flytter fra landet til byen, og byen vokser med etageejendomme, møntvaskerier, supermarkeder og biler. TV'et har fået sit indtog, og børneprogrammer begynder at være en del af udsendelserne. Programmerne bliver mere globale, og det påvirker samfundets børn og unge. For første gang i det danske samfund præsenteres begrebet *teenager*. Et begreb som de voksne ikke forstod på det tidspunkt (Kemp, 1997).

Ét enkelt årtis perspektiver på barndom og opvækst i Danmark, hvilket kun er en lille del af den historie, der kan findes frem til i forløbet, hvor det er barndommen fra syv årtier.

Historiedidaktik

Forløbet er udarbejdet tværgående på baggrund af min forestående praktik, hvor historiefaget er fokusfaget. Der er derfor mange historiedidaktiske perspektiver i forløbet, heriblandt kildekritik, og det har derfor været nødvendigt at vælge et specifikt fokus for at indkredse formålet med min empiriindsamling samt analyse og evaluering.

Mit undersøgelsesspørgsmål er formuleret således, at historiebrug er mit primære fokus i forløbet. Undervejs i forløbet vil elevernes beskæftige sig med flere former for historiebrug.

Historiefaget handler om fortiden og om, hvordan fortiden bruges af mennesker. Den danske forfatter Ludvig Holberg har i 1700-tallet defineret historie som et spejl. Det er muligt at dømme, og at tage ved lære af fortiden (Vollmond, 2017). Historiker Bernard Eric Jensen definerer historie som "når nogen *bruger* historie til noget". Det vil sige, at "bruge" historie er noget, der foregår på mange måder og mange steder. Det kan være i hverdagen, i samfundet fx ved Mette Frederiksens åbningstale eller det kan være i historieundervisningen som en faglig aktivitet (Vollmond, 2017). Alle spor fra fortiden kaldes historiekultur, mens brugen af den kaldes historiebrug. Vi bruger historien for at skabe sammenhæng og mening i vores liv (Poulsen, 2016).

Historiebrug er, når fortiden bliver hentet frem og brugt i senere tider. Det er ikke viden om fortiden, men hvordan fortiden bruges af andre med forskelligt sigte (Nielsen, 2015). Det vil sige, at alle mennesker er historiebrugere, og der er forskellige måder at bruge historien. Den svenske historiker Klas-Göran har inddelt historiebrug i seks kategorier:

1. Eksistentiel historiebrug: mennesker bruger historien til at forstå, hvem de selv er.
2. Moralsk historiebrug: mennesker dømmer andre tiders handlinger ud fra deres moralske værdier.
3. Ideologisk historiebrug: mennesker bruger historie til at underbygge ideologiske opfattelser.
4. Ikke-brug: Formålet er at slette noget fra fortiden.
5. Underholdning/kommerciel historiebrug: historie bruges til filmproduktion, reklamer, branding.
6. Videnskabelig historiebrug: mennesker studerer fortiden (Nielsen, 2015)

Årsagen til at arbejde med historiebrug i historiefaget er muligheden for at kvalificere elevernes egen brug af historien ved, at de øver sig på at forestille sig, reflektere over og blive klogere på tidligere tiders måder at leve og agere på. I Fælles Mål er historiebrug understøttet af tre underområder – historiske scenarier, historiske fortællinger og historisk bevidsthed. De markerer, at historiebrug drejer sig om, at eleverne skal handle i nutiden, og de skal kunne leve sig ind i fortiden (Nielsen, 2015).

I forhold til historiske fortællinger fortæller Nanna Bøndergaard Butters, at eleverne gøres bevidste om, hvordan historiske fremstillinger formidles og bruges i samfundet. De kan bruge deres nyerhvervede viden ved at fortælle den videre ved forskellige fremstillinger, og det er kun

fantasien, der sætter grænser for at lade eleverne bruge historien, hvis blot de kan argumentere for den (Butters, 2014).

Metode

I afsnittet vil jeg komme ind på, hvad jeg har valgt at gøre for at indsamle data til min analyse af mit undersøgelsesspørgsmål. Jeg har valgt at bruge deltagerobservationer, elevproduktioner og fotos af tavlen med noter.

Deltagerobservation er en kvalitativ forskningsmetode, der kan gøres på mange forskellige måder. Det giver derfor ikke mening at tale om én observationsmetode. Observationer kan foretages over længere tid eller kortvarigt. De kan være med et bestemt formål eller mere eksplorativt. Det er muligt at bruge observationer alene som empiri til forskningsprojekt eller som supplerende empiri til andre metoder (Szulevicz, 2015).

I undersøgelsen har jeg valgt at lave deltagerobservationer, hvor jeg har mulighed for at bevæge mig fra primært observerende til marginalt deltagende eller fuldt deltagende i aktiviteterne. I deltagerobservationerne bliver det muligt at opbygge en relation til eleverne, hvor jeg bliver i stand til at stille mere kvalificerede spørgsmål til formålet eller i samtalen med eleverne (Szulevicz, 2015). Det kan også være med til at påvirke praksis i en ønsket retning i forhold til mine observationer. Samtidig er det muligt for mig at beskrive en praksis med alle sanserne, da jeg mærker det på egen krop.

Elevproduktioner og fotos af tavlenoter bruges til at understøtte mine deltagerobservationer.

Præsentation af undervisningsforløb

I afsnittet vil jeg komme ind på, hvilke fagdidaktiske overvejelser, jeg har gjort mig i forhold til undervisningsforløbets rammer, materialer, differentiering samt min lærerrolle.

I planlægningen af mit undervisningsforløb havde jeg forinden et møde med historielæreren. Her fik jeg mulighed for at spørge ind til, hvilke rammer og emner eleverne har været igennem. Det er første skoleår, at eleverne har historie, så faget er i og for sig nyt for dem. Samtidig var jeg bevidst om, at historiektionerne i 3. klasse er én om ugen, så der er flere dage imellem hver lektion, og eleverne skulle gerne hjælpes til at huske, hvad der er sket, og hvad de fik af viden og læring fra hver lektion.

Forløbet skulle planlægges således, at der blev skabt en sammenhæng og kontinuitet for eleverne. Det skulle være muligt for dem selv at have overblik fra gang til gang, hvilket gjorde, at jeg valgte at lave en padlet for at visualisere hele forløbet for klasserne. Padlet blev delt i faser, og hver undervisningsgang startes med en opsamling fra sidst samt en plan for dagens lektioner (Knudsen, 2015):

Padlet "Barndommen gennem tiden":

<https://padlet.com/pamdcqg00o/hvordan-har-barndommen-ndret-sig-xr8u0tldmr6bhw8s>

Faserne i forløbet gør, at eleverne møder en kombination af kontinuitet, rækkefølge og integration, hvilket er en fordel for progressionen (Peter Brodersen, 2020). Forløbet starter med en vidensformidling ved, at hvert hold ser et afsnit fra dokumentarserien "100 års barndom". Det er første eksempel på historiebrug i forløbet, og eleverne skal udover at finde ny viden om barndommen i det pågældende årti, også lære at forholde sig kritisk og analytisk til den form for historiebrug. De får et opgaveark til første fase, hvor de præsenteres for spørgsmål til afsnittet for at indføre dem i historiefagets begreber så tidligt som muligt (Knudsen, 2015) (*bilag 1*). Undervejs i de følgende faser er der opgaveark til, hvor det stilladseres for eleverne, hvordan aktiviteten skal gennemføres (Peter Brodersen, 2020). Eleverne bliver stillet til opgave at forberede og gennemføre et interview. Her vil jeg skrive en besked hjem til forældrene for, at eleverne får bedst mulige kriterier for at finde et muligt interviewoffer, samtidig bliver forældrene involveret i historieundervisningens forløb, og det kan være med til at skabe nogle relevante samtaler for forløbet. Hvilket løber i fin tråd med Folkeskolens formålsparagraf 1:

"Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie... (Undervisningsministeriet, Folkeskolens Formål, 2024)"

Eleverne i klasserne stiller op med forskellige forudsætninger, behov og muligheder. Forløbet indeholder forskellige læringsformer i en undervisningsdifferentiering, så eleverne opretholder klassefællesskabet omkring emnet, men møder aktiviteter, der er tilpasset på forskellige måder ud fra deres forudsætninger (Peter Brodersen, 2020). Differentieringen i aktiviteterne skal ligeledes være med til at skabe motivation, relevans og lærelyst (Peter Brodersen, 2020).

Dokumentaren bliver i forløbet brugt "som beretning om et fortidigt hændelsesforløb, hvor filmen illustrerer et fortidigt miljø, anslår en stemning og visualiserer fortidige fænomener med henblik på at understøtte elevernes historieskabende forestillingsevner (Spillefilm i historieundervisningen, 2024)."

Min lærerrolle i undervisningsforløbet ville i mindre grad være foredragsholderen eller fortælleren, men i højere grad fødselshjælperen, kunstneren og evaluatoren (Peter Brodersen, 2020). Eleverne skulle i hold af fire hjælpe hinanden til at bruge padletten og finde frem til aktiviteten i hver fase.

Analyse

I analysen vil jeg bruge mine observationer og elevernes produktioner samt udsagn til at belyse undervisningsforløbet og mit undersøgelsesspørgsmål med fokus på historiebrug.

Mit undersøgelsesspørgsmål lyder som følgende:

Hvordan kan der planlægges, gennemføres og evalueres et forløb om barndommens udvikling med henblik på at få eleverne til at forstå og anvende historiebrug i en 3. klasse?

Forløbet startede med en klassesamtale for at elevernes historieforståelse, motivation og lærelyst blev vækket (Poulsen, 2016). Forløbets titel var sat op som en problemstilling: "Hvordan har barndommen ændret sig?" Eleverne i den ene 3. klasse viste de første tilegnelser på

historiebevidsthed, da de fortalte, at fortællingerne fra fortiden kan hjælpe os til at forstå vores barndom i dag, og det kan gøre, at de kan gøre andre ting bedre eller anderledes i fremtiden. Under samtalen skrev jeg noter på tavlen, så eleverne fik visualiseret deres udsagn (bilag 2). En af eleverne fortalte, at fortiden ikke er til at ændre, men den kan forstås på forskellige måder. Men han var sikker på, at fortiden kan påvirke vores fremtid, fordi vi kan lære af den. Allerede inden eleverne er gået i gang med at se dokumentarens afsnit, viser de en fornemmelse for, hvordan vi kan gøre brug af historien. I forhold til Klas-Görans seks kategorier, bevæger vi os i flere forskellige af dem under samtalen. Nogle elever forholder sig til historiebrug med den eksistentielle tilgang, hvor de siger, at historien kan fortælle os, hvem vi er i dag, og vi kan bedre forstå, hvad der er sket. Mens andre forholder sig til den på en mere moralsk og ideologisk tilgang (Nielsen, 2015). Samtidig berører de et af underområder for Fælles Mål i historie under historiebrug – historiebevidsthed (Undervisningsministeriet, Historie Fælles Mål 2019, 2024).

Eleverne er delt i hold, og de skal se dokumentarens afsnit for det årti, de arbejder med. De fleste vælger at sidde og se afsnittet alene, mens enkelte vælger at se det fælles på holdet. Den ene klasse fik opgavearket på forhånd, mens den anden klasse først fik opgavearket efter, de havde set afsnittet (bilag 1). Vores fælles problemstilling skal hjælpe eleverne til at være videnskabelige historiebrugere, hvor de studerer fortiden for at kunne blive eksperter i et årtis barndom, som senere skal præsenteres for resten af klassen (Butters, 2014). Jeg har på den måde fra start valgt at benævne dem alle som værende eksperter. De skal indhente viden fra fortiden, men ikke alle hold har samme årti, så de skal formå at fremstille et skuespil, der præsenterer det historien har givet dem af viden. I *observationsskema 1* viser eleverne ved deres udsagn, at de reflekterer og undrer sig over tidlige tiders barndom. Det kan blandt andet høres ved denne drengs udmelding:

Dreng: "Vidste du godt, at man blev sendt på landet for at arbejde i sommerferien (1950'erne)?" (observationsskema 1)

Mens en pige fortæller, at hun vil spørge hendes forældre, om de kan huske noget af det, hun får vist og fortalt i afsnittet. Et eksistentiel historiebrug, hvor hun relaterer sin ny erhvervede viden med sine forældre barndom, og hun bliver derfor nysgerrig på sit eget liv og ophav. Hun vælger selv aktivt at bruge sine forældre til at udbygge hendes viden om menneskers levevilkår gennem tiden som beskrevet i fagformål i historie (Kvalitet, 2024).

Senere i forløbet skal eleverne forberede et interview, og de får som lektie hjemme, at de skal se, om de har en i deres familie eller omgangskreds, der passer til barndommen i det årti, de arbejder med. I den ene klasse har elev foretaget interviewet hjemmefra, mens det i den anden klasse er halvdelen af eleverne, som har lavet interviewet hjemme. Eleverne udviser en egen motivation og et engagement i at indhente viden, og de finder det spændende, at de skal snakke med andre mennesker uden for skolens område. I observationsskema 2 erfarer jeg, at eleverne gør brug af de fortællinger, de har fået, ved at se dokumentaren, og det er med til at formulere de spørgsmål, de vil stille i deres interview. To af spørgsmålene er gengangere hos flere af holdene: "*Måtte man gerne slå børn?*" og "*Var det kedeligt, når der ikke var telefoner?*" Eleverne havde svært ved at forestille sig en tid, hvor det digitale ikke var en del af ens liv, og dokumentaren samt interviewet gjorde, at de fik svar på deres spørgsmål, og de brugte den videnskabelige tilgang til historiebrug.

Det var svært for mange af dem at leve sig ind i fortiden, og det var pludseligt meget fjernt fra deres eget liv.

De elever, hvor der var lavet interview hjemmefra, fik til opgave, at de i stedet for at formulere spørgsmål til interview, skulle præsentere spørgsmål og svar for deres hold. Eleverne skulle formidle deres ny erhvervede viden for resten af holdet (Butters, 2014). Generelt afspejlede elevernes spørgsmål en bevidsthed om, hvad der var anderledes i forhold til deres egen tilværelse. Og i deres snakke på holdene undervejs i forløbet virker mange af dem undersøgende og spørgende til tidlige tiders vilkår. Butters nævner, at viden om fortiden først får værdi, når den bruges (Butters, 2014). Aktiviteterne i faserne formår at få eleverne til at bruge den viden, de får undervejs, og de får den viden, ved at bruge historien for at skabe sammenhæng og mening i flere af de seks kategorier (Poulsen, 2016).

Uddraget af interviewet i bilag 3 var det ene hold med barndommen fra 1940'erne. Det var tydeligt, at holdene med 1940'erne havde en del viden om perioden generelt. Anden Verdenskrig har de allerede mødt historier om, og deres historiker forforståelse påvirker tolkningen af den nye viden (Poulsen, 2016). Der blev reflekteret over, diskuteret og delt viden om det, de allerede har fået af viden ved historiebrug.

Et hold formåede selv af eget initiativ at lave en drejebog over den viden (observationsskema 2), de havde fået undervejs, og de skrev også, hvordan de ville bruge den viden senere, når de skulle til at fortælle den videre ved en historisk fremstilling (Butters, 2014).

Forløbet skulle afsluttes med elevernes fremførelse af deres årtis barndom. Først var der et hold, der ikke ville optræde for resten af klassen, og der blev besluttet fælles, at de i stedet kunne lave en fremlæggelse med billeder, der beskrev det, de ville fortælle om. Men alle hold fremførte et skuespil, og det var meget forskelligt, hvordan de valgte at gøre det. Eleverne har under opsætning og øvelserne af fremførelsen skulle gøre brug af den historiske viden, de har fået. Og ved de to fremførelser, der beskrives i observationsskema 3 og som er i bilag 4, formidler eleverne den tolkning, de har gjort sig ved deres historiebrug. Det ene hold forklarer *"ved præsentationen af deres film følgende: "Vi har lavet flere afsnit, fordi der skete mange forskellige ting for forskellige børn i 50'erne, og vi kunne ikke få det hele med i én fortælling, så vi har lavet en serie i stedet for (observationsskema 4)." Her viser eleverne, at de kan formå at leve sig ind i fortiden. De har fundet noget i brugen af historie, som har gjort indtryk på dem, og de har fundet sammenhæng og mening ud fra deres eget liv. Ikke alle fremførelserne havde en sammenhæng, og det gjorde det blot mere synligt, at det har været forskellige spor fra fortiden, der har gjort indtryk på dem. Her kan nævnes fremførelsen, der er markeret med lilla observationsskema 3, hvor stykket slutter med, at fortælleren fortæller, at det var normalt, at børnene kun blev vasket en gang om ugen. Det bliver en del af en fortælling, om bombardementet på Den Franske Skole under Anden Verdenskrig.*

En elev siger sidst under forløbet, da vi laver en opsamling, at *"Flere børn havde et liv (1950'erne)." Jeg spurgte, om han kunne forklare, hvad han mente med, at flere børn havde et liv. Han svarede: "engang legede de ude på gaden. De var sammen (observationsskema 3)."*

Her oplever vi en eksistentiel historiebrug, hvor eleven ser fortidens historie i forhold til hans egen barndom. Han var ikke den eneste, der reflekterede mere over nutidens barndom i forhold til

fortidens fortællinger om barndommen. Enkelte af pigerne ville gerne understrege, at de var begyndt at lege mere ude og lade deres telefon være indenfor. Og de fortalte, at de leger, der bliver leget i dag, er de samme, som der blev leget i gamle dage. Der er noget, der har forandret sig, mens andet er bevaret og har kontinuitet.

Diskussion

Jeg vil komme ind på, hvilke fordele og ulemper, der har været ved planlægningen og gennemførelsen af undervisningen samt hvilke justeringer, der kunne være mulige til næste gang. Derudover vil jeg gerne benævne nogle af de andre fagdidaktiske områder, der er blevet berørt under forløbet.

Didaktisk planlagde jeg at udforme en padlet til undervisningsforløbet, og det har været en ny didaktisk tilgang for mig. Et forløb med den didaktiske tilgang har som mange andre tilgange fordele og ulemper. Efter forløbet fik jeg lov til at bruge en lektion i den ene 3. klasse, hvor jeg fik muligheden for at evaluere med eleverne. Jeg selv havde observeret et højt aktivitetsniveau og engagement hos eleverne, og de var gode til at tage ansvar for egen læring. Der var enkelte, der havde svært ved at styre de mere frie rammer med hold og selvkonstruktion, men her kunne jeg godt hjælpe dem tilbage på sporet. Tiden var også anderledes, da vi nåede mere for hver af de to lektioner end, jeg havde forventet, så det har haft en fordel for tiden. Eleverne har haft mulighed for at bevæge sig i faserne, som det har passet deres arbejdstempo, og alligevel har alle hold tilfældigt fulgt hinanden gennem faserne. Jeg spurgte eleverne, hvad de synes om arbejdsformen, og har svarede de fleste, at den var god. En elev uddybede med at fortælle, at hun havde følt sig mindre presset, fordi det ikke var en bunke opgaver i papirs form, men at der var plads til at tænke og samarbejde. Derudover synes hun, at det giver mening, at man fra starten ved, hvad man arbejder hen imod. Hun så det som en fordel, at hun vidste, at hendes ny erhvervede viden skulle bruges til et drama. Aktiviteterne gav selv de svageste elever i klassen deltagelsesmuligheder, og en af dem overraskede med et gennemarbejdet interview hjemmefra samt en flot fremførelse for klassen.

I forhold til mit fokus, der er historiebrug, så kunne jeg have præsenteret eleverne for andre kilder, så der kom flere perspektiver på deres tids barndom. Dog var det en balancegang med, hvad og hvor meget eleverne skulle præsenteres for af metabegreber og historiedidaktiske begreber, da jeg kunne forstå på læreren, at de ikke havde arbejdet ret meget med kilder og snakket om historiebrug. Derfor valgte jeg at lave en præ-udgave af en kildekritisk analyse, og den kan der arbejdes videre med for fremtiden, sådan at eleverne får lagt mere vægt på den kildekritiske tilgang til fortidens fortællinger.

Drama var de fleste opsat på, men det var også en udfordring at bevare læringen frem for legen. Her var det en fordel for mange, at de kunne optage undervejs og se dem selv og justere eller evaluere undervejs inden, de skulle stå foran klassen og fremføre.

Undervejs i forløbet fandt jeg ud af, hvor svært det er at placere sig på én fagdidaktisk teori i sin undersøgelse, når det er historie. Der er mange fagdidaktiske flader der berøres undervejs, og eleverne har ikke kun arbejdet med historiebrug. De har også arbejdet med kildekritik, perspektivskifte, historisk empati, fortællinger, forestillinger, refleksioner, historiebevidsthed, historisk tænkning osv.

Konklusion

[DIGI-talk](#)

Referencer

- Butters, N. B. (2014). At gøre eleverne til brugere af historie. I T. B. Troelsen, *Historiepædagogik* (s. 169-189). København: Kvan.
- Frederiksen, M. (23. april 2024). *Statsministerens tale ved Folketingets åbning d. 3. oktober 2023*. Hentet fra Statsministeriet: <https://www.stm.dk/statsministeren/taler/statsministerens-tale-ved-folketingets-aabning-den-3-oktober-2023/>
- Juhl, H. (2013). *Barndommens Land - Danmarkshistorie i børnehøjde*. København: Gyldendal.
- Kemp, D. R.-M. (Instruktør). (1997). *100 års barndom: 1950-1960 - Så fik vi fred - nu mangler vi ro*. [Film].
- Knudsen, R. C. (2015). Planlægning og rammesætning af historiefaget. I R. C. Knudsen, *Fagdidaktik i historie* (s. 55-66). Frederiksberg: Frydenlund.
- Kvalitet, S. f. (23. april 2024). *Formål*. Hentet fra EMU - Danmarks læringsportal: <https://emu.dk/grundskole/historie/formaal?b=t5-t12>
- Nielsen, A. P. (2015). Historiebrug. I J. A. Petersen, *Forenklede Fælles Mål i Historie - en håndsrækning* (s. 57-69). Jelling: HistorieLab.
- Peter Brodersen, P. F. (2020). *God og Effektiv Undervisning*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Poulsen, J. P. (2016). *Historiedidaktik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Spillefilm i historieundervisningen*. (30. april 2024). Hentet fra HistorieLab - Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling: <https://historielab.dk/til-undervisningen/mooc/historie-i-spillefilm-for-laerere/modul-3-spillefilm-i-historieundervisningen/>
- Szulevicz, T. (2015). Deltagerobservation. I S. B. Tanggard, *Kvalitative metoder - en grundbog* (s. 81-96). København: Hans Reitzels Forlag.
- Undervisningsministeriet, B. o. (22. marts 2024). *Folkeskolens Formål*. Hentet fra Børne- og Undervisningsministeriet: <https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/om-folkeskolen-og-folkeskolens-formaal/folkeskolens-formaal>
- Undervisningsministeriet, B. o. (23. april 2024). *Historie Fælles Mål 2019*. Hentet fra EMU: https://emu.dk/sites/default/files/2023-06/gsk_historie_f%C3%A6lles%20m%C3%A5l%202023.pdf
- Vollmond, A. H. (2017). Hvad bruger vi fortid til? - om historiens betydning for individer og fællesskaber. I A. H. Vollmond, *Fra Fortid til Historie* (s. 7-29). København: Columbus.

Bilag

Observationsskemaer

Undervisningsforløbets plan er lavet i værktøjet *padlet* -

<https://padlet.com/pamdcqg00o/hvordan-har-barndommen-ndret-sig-xr8u0tldmr6bhw8s>

Observationsskema 1	Uge 15, 2024 Klassetrin: 3. klasse (undervisningsforløbet foretages separat i to 3. klasser)
Antal elever:	28 elever
Observationstype:	Det er observationer under min praktik, derfor er observationen deltagende. Der er stor interaktion med de udforskede, hvor jeg har rollen som underviser. Jeg har mulighed for at agere 'fluen på væggen' i momenter.
Formål med observation:	At observere på det historiefaglige udbytte hos eleverne. Nærmere fokus er på historiebrug hos eleverne.
Hvad skal observationen bruges til?	Observationen skal bruges til at samle empiri til mit undersøgelsesspørgsmål: " <i>Hvordan kan der planlægges, gennemføres og evalueres et forløb om barndommens udvikling med henblik på at få eleverne til at forstå og anvende historiebrug i en 3. klasse?</i> "
Tidsrum for observation:	3.a: 8.00-9.30 hver mandag i tre uger 3.b: 10.00-11.30 hver mandag i tre uger
Hvad skal eleverne i lektionerne?:	Eleverne deles i fire hold, hvor hvert hold skal gøre sig til eksperter i følgende problemstilling under forskellige årtier: " <i>hvordan har barndommen ændret sig?</i> " Eleverne har fået tilgang til en padlet, hvor forløbet står i faser. I første fase skal eleverne se en dokumentar om barndommen i deres årti (100 års barndom). Når de har set dokumentarfilmen færdig, skal de lave en præ-kildekritisk analyse.
Elevernes brug af historie:	Eleverne studerer fortiden, hvor den formidles i en dokumentarfilm. Nogle elever ser den hver for sig, mens andre vælger at se den på holdet samlet.

<p>Elevernes reaktioner på historie: (her defineres historie som de fortællinger og forestillinger, der præsenteres af den fortidige virkelighed)</p>	<p>Eleverne udtaler sig forskelligt om dokumentarfilmene undervejs, da de ser dem:</p> <p>Dreng: "Jeg ville gerne selv have valgt årtiet. Jeg forstår mindre, når filmen er i sort/hvid."</p> <p>Dreng: "Jeg vil gerne have haft 1940'erne. Jeg ved en masse om 2. verdenskrig, og jeg synes, det er spændende."</p> <p>Pige: "Ej, det er virkelig fedt. Der skete alt muligt den gang (1990'erne)."</p> <p>Dreng: "Vidste du godt, at man blev sendt på landet for at arbejde i sommerferien (1950'erne)?"</p> <p>Pige: "Det kan være, at min mor eller far kan huske det, de siger i filmen."</p> <p>Fælles snak på et af holdene: "Så dem, der snakker i filmen, de er førstehåndsviden, fordi de selv var der. De er jo lidt gamle, så de kan jo godt have glemt noget."</p> <p>Observationer på de to klasser viste, at eleverne arbejdede mere opmærksomt på dokumentarens informationer, hvis de fik arbejdsarket med kildekritisk analyse inden, de så filmen. Et hold valgte at stoppe flere gange undervejs for at gøre sig noter om fortællingen.</p>
<p>Lektie til næste gang:</p>	<p>Eleverne har fået til opgave at undersøge, om de har nogle i deres familie eller omgangskreds, de kan bruge til at interviewe om deres barndom i pågældende årti.</p> <p>Forældrene fik et skriv på AULA om lektien, så de kunne hjælpe eleverne med at finde nogen mulige bekendte.</p>

Observationsskema 2	Uge 16, 2024 Klassetrin: 3. klasse (undervisningsforløbet foretages separat i to 3. klasser)
Antal elever:	28 elever
Observationstype:	Det er observationer under min praktik, derfor er observationen deltagende. Der er stor interaktion med de udforskede, hvor jeg har rollen som underviser. Jeg har mulighed for at agere 'fluen på væggen' i momenter.
Formål med observation:	At observere på det historiefaglige udbytte hos eleverne. Nærmere fokus er på historiebrug hos eleverne.
Hvad skal observationen bruges til?	Observationen skal bruges til at samle empiri til mit undersøgelsesspørgsmål: " <i>Hvordan kan der planlægges, gennemføres og evalueres et forløb om barndommens udvikling med henblik på at få eleverne til at forstå og anvende historiebrug i en 3. klasse?</i> "
Tidsrum for observation:	3.a: 8.00-9.30 hver mandag i tre uger 3.b: 10.00-11.30 hver mandag i tre uger
Hvad skal eleverne i lektionerne?:	Eleverne skal samles på holdet og finde ud af, hvem de har som mulige interviewofre. Eleverne skal forberede spørgsmål ved hjælp af et ark, der modellerer mulige formuleringer af spørgsmål. Eleverne kan foretage interviewet, hvis tiden er til det. <i>Ændring: De hold, hvor der var lavet interview hjemme, fik samlet op på alt deres viden om barndommen i pågældende årti, og de begyndte at skrive ideer/tegne skitser til fremførelse.</i>
Elevernes brug af historie:	Flere elever har foretaget et interview i den forgangene uge, og enkelte har gjort det sammen fra holdet. De har optaget eller nedskrevet interviewet, og de skal derfor præsentere interviewet for de andre på deres hold. Undervejs kan jeg høre, at eleverne sammenligner interviewofrets fortælling med dokumentarens fortælling. De hold, der skal udarbejde spørgsmål: Jeg bevæger mig mellem de forskellige hold for at modellere og observerer på deres spørgeark til interviewet. Jeg observerer flere elever, der nævner, hvad de så i dokumentaren, og det

	<p>bliver for nogle det, der hjælper til at formulere spørgsmålene. Alle hold havde en snak om teknologi, og det blev relevant for mange at spørge om i interviewet.</p> <p>Ét hold lavede en digital bog, hvor de skrev deres viden fra interviewet og dokumentaren ned, og hvad de vidste og ville bruge næste gang.</p>
<p>Elevernes reaktioner på historie: (her defineres historie som de fortællinger og forestillinger, der præsenteres af den fortidige virkelighed)</p>	<p>Udover det fælles spørgsmål i forløbet: <i>"Hvordan har barndommen ændret sig?"</i>, kommer der flere undrende spørgsmål på holdene, hvor eleverne forsøger at hjælpe hinanden til at finde svar.</p> <p>Eksempler på spørgsmål eller hypoteser:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Havde man mange penge den gang? (1950'erne)" - "Hvordan var det mon at gå i skole den gang? (overhørt på flere af holdene)" - "Det må have været kedeligt dengang, når der ikke var noget digitalt." - "Måtte man slå børn?" - "Måtte lærerne slå eleverne?" - "Hvad lavede de så efter skole?" - "Gad vide, hvad man spiste til aftensmad den gang? Skal vi spørge, om hvad deres yndlingsret var?"
Lektie til næste gang:	På hvert hold har eleverne aftalt, hvad der skal medbringes af rekvisitter eller lignende til deres fremførelse.

Observationsskema 3	<p>Uge 17, 2024</p> <p>Klassetrin: 3. klasse (undervisningsforløbet foretages separat i to 3. klasser)</p>
Antal elever:	28 elever
Observationstype:	Det er observationer under min praktik, derfor er observationen deltagende. Der er stor interaktion med de udforskede, hvor jeg har rollen som underviser. Jeg har mulighed for at agere 'fluen på væggen' i momenter.
Formål med observation:	At observere på det historiefaglige udbytte hos eleverne. Nærmere fokus er på historiebrug hos eleverne.
Hvad skal observationen bruges til?	Observationen skal bruges til at samle empiri til mit undersøgelsesspørgsmål: <i>"Hvordan kan der</i>

	<i>planlægges, gennemføres og evalueres et forløb om barndommens udvikling med henblik på at få eleverne til at forstå og anvende historiebrug i en 3. klasse?"</i>
Tidsrum for observation:	3.a: 8.00-9.30 hver mandag i tre uger 3.b: 10.00-11.30 hver mandag i tre uger
Hvad skal eleverne i lektionerne?:	Eleverne skal øve og fremføre deres skuespil/drama/film for resten af klassen.
Elevernes fremførelse af historie: (her defineres historie som de fortællinger og forestillinger, der præsenteres af den fortidige virkelighed)	<p>I den første 3. klasse ville alle hold fremføre foran klassen som et skuespil/teater.</p> <p>Beskrivelse af første holds fremførelse(1940'erne): De er tre elever på holdet. Den ene elev er fortæller, mens den anden er barn og den sidste er tysker. Der fortælles dramatisk, hvordan tyskerne angriber Danmark, og at Danmark hurtigt overgiver sig (en elev vifter med et hvidt flag). Der var tyskere i Danmark, der holdt øje med danskerne (eleverne viser, hvordan tyskerne holdt øje med børnene). Børnene gik i skole som altid, men en dag, hvor tyskerne skulle bombe i Danmark, ramte de forkert. Den Franske Skole blev bombet (en papirudgave af Den Franske Skole bliver væltet). En masse børn døde inde i skolen (eleven, der spiller barn, falder om). I 1945 sluttede krigen (de står og jubler, tyskeren bliver sendt ud). Sidst nævner holdet i deres skuespil: "børnene blev den gang kun vasket en gang om ugen."</p> <p>I den anden 3. klasse havde den gennem forløbet udviklet sig til optagelser af deres skuespil. Så alle hold øvede ved at optage og evaluere deres præstationer.</p> <p>Beskrivelse af andet holds film (1950'erne): Holdet havde 6 afsnit af omkring 2 minutters varighed. Hvert afsnit viste en fortælling om barndommen i 1950'erne. Den første film viser, at to børn er med toget. Toget stopper ved en station, hvor børnene hopper af. De ankommer til en gård, hvor de bliver sendt i marken for at lægge/samle kartofler.</p> <p>I andet afsnit viser de, hvordan de to børn kommer tilbage fra deres ferie, og skal i skole. En</p>

	elev spiller en skrap lærer, der tager det ene barn i øret, fordi han ikke har lavet sin opgave rigtigt.
Elevernes brug af historie:	<p>En elev fra det hold, der fremførte om Den Franske Skole fortalte efterfølgende, da de spiste frokost: "Jeg ville gerne have fortalt meget mere, men jeg skulle huske, at det var om barndommen og ikke om krigen. Det håber jeg, at jeg kan fortælle en anden gang."</p> <p>Holdet forklarer ved præsentationen af deres film følgende: "Vi har lavet flere afsnit, fordi der skete mange forskellige ting for forskellige børn i 50'erne, og vi kunne ikke få det hele med i én fortælling, så vi har lavet en serie i stedet for."</p>
Elevernes reaktioner på historie: (her defineres historie som de fortællinger og forestillinger, der præsenteres af den fortidige virkelighed)	<p>Efter hver fremførelse i klasserne kunne der stilles spørgsmål til den tids barndom. Jeg spurgte hvert hold, om hvad der havde gjort størst indtryk på dem, og det var gennemgående at flest hold nævnte det, at man en gang har måtte slå børn.</p> <p>En elev sagde følgende: "Flere børn havde et liv (1950'erne)." Jeg spurgte, om han kunne forklare, hvad han mente med, at flere børn havde et liv. Han svarede: "dengang legede de ude på gaden. De var sammen."</p>

Opgaveark til forløbet

Bilag 1

Kildekritisk analyse

"100 års Barndom" er produceret i 1997.

Hvilken genre er kilden? (ex. Bog, artikel, film):

Hvem fortæller om barndommen?

Fakta

Kilder kan være:

Breve, aviser,
dagbøger, fotografier,
malerier, film, lydclip,
hjemmesider, ting,
statuer osv.

Fakta:

Førstehåndsvidne:
fortælleren har selv
oplevet det.

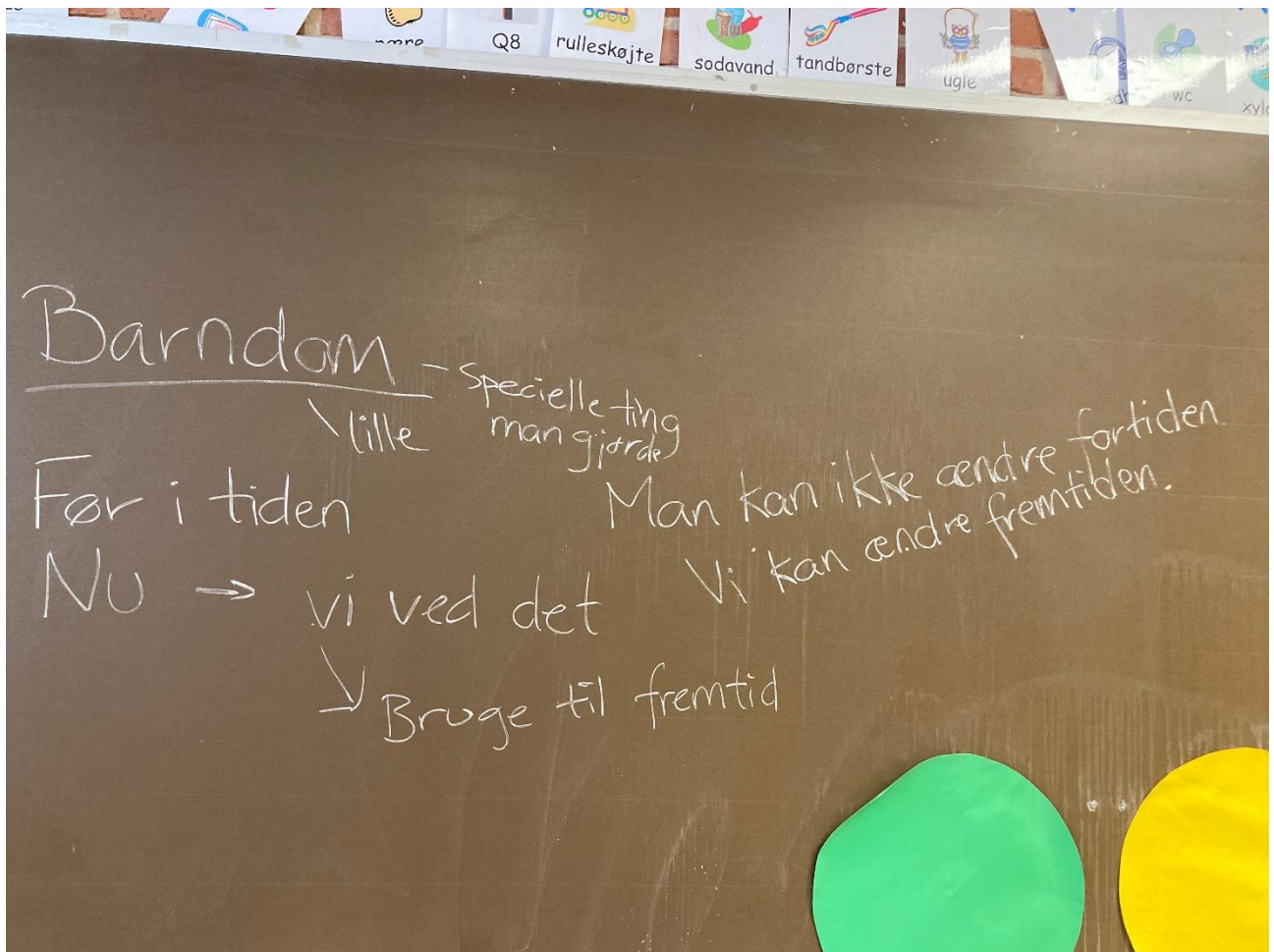
Andenshåndsvidne:
fortælleren har kun hørt
om det.

Har fortælleren selv oplevet den barndom, der fortælles om? Eller er det en anden end fortælleren, der har oplevet det?

Hvorfor tror I, der er blevet lavet en serie, der hedder "100 års barndom", og hvem er den lavet til?

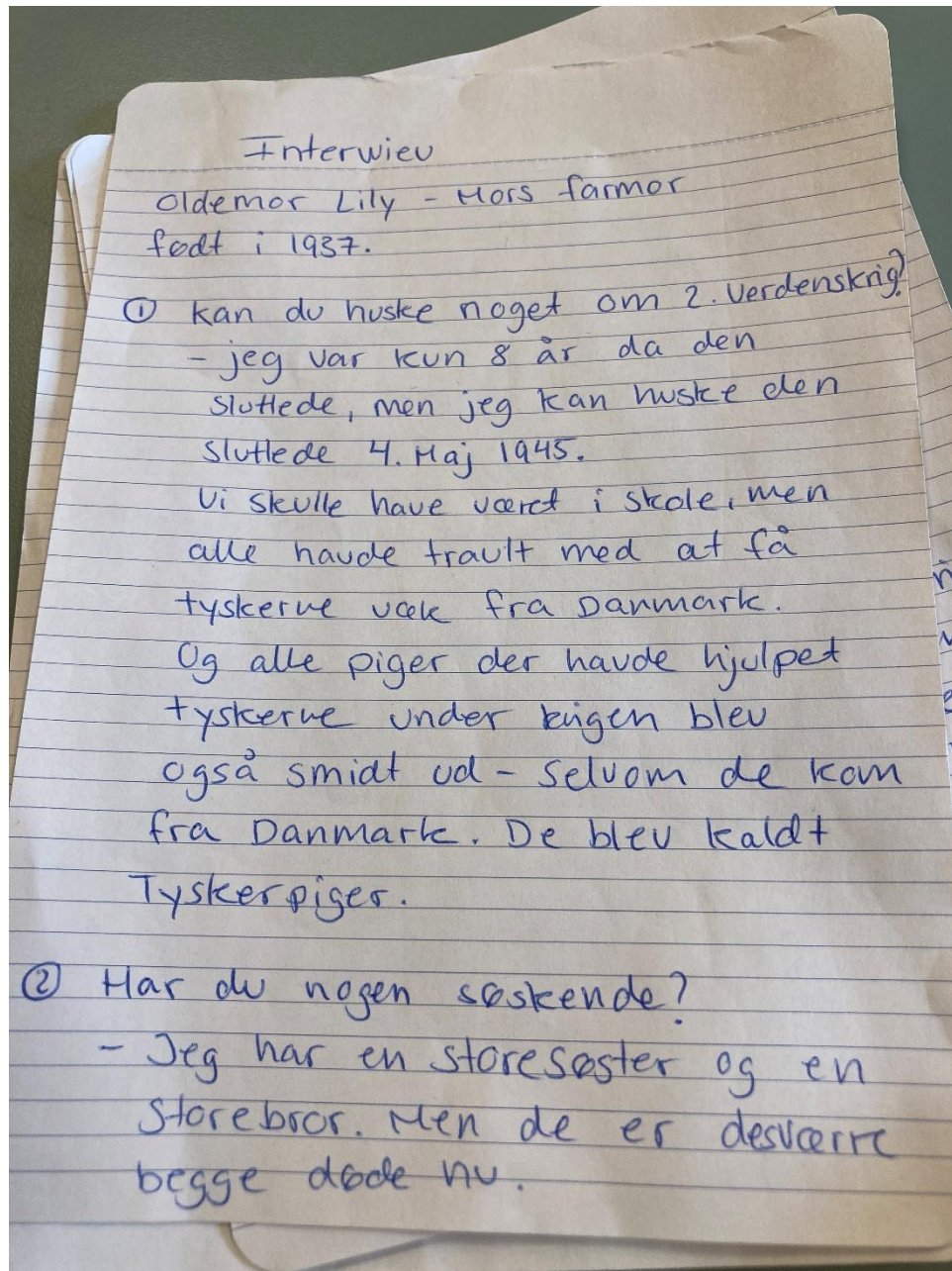
Elevudsagn ved klassesamtaler

Bilag 2

Elevprodukter

Bilag 3 – uddrag af et interview

③ Hvor boede du da du var barn?
→ Jeg boede i et lille lejligheds-
kompleks i en lille lejlighed,
med ~~en~~ min mor, far og søskende.

④ Havde i bil da du var barn?
- Nej, det havde vi ikke.
Der var næsten ingen der
havde biler, og dem der
havde en bil, kunne ikke
køre i den, fordi man ikke
kunne få benzin - Grundet krig.
Men min søster og jeg fik en
cykel min far havde bygget.
Der var ikke mange der havde
cykler, så det var lidt særligt.

Bilag 4 – uddrag af fremførelser/produktioner

1940'erne.mp4

1950'erne.mp4